

چه و چه و چه یک بچه!
نویسنده: محمد هادی محمدی
تصویرگر: هدی عظیمی
ناشر: انتشارات موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان
گروه سنی: ۲ تا ۷ سال.

چه و چه و چه یک بچه، روایتی آهنگین در شناخت شمارورزی پایه برای کودکان خردسال از دو تا هفت سالگی است، گرچه این کتاب به سبب داشتن ریتم و تکرار نام واژه‌ها برای صفر تا دو سال نیز پیشنهاد می‌شود.

داستان «چه و چه و چه یک بچه» روایت خرگوش‌خاله است که در دشت و باد زندگی می‌کند. دشتی که در آن روباه‌های دشمن هم زندگی می‌کنند.

خرگوش‌خاله آستن می‌شود و ۹ بچه می‌زاید. شمارش این بچه‌ها با زبانی که در آن آواورزی هم هست، کودکان را با پایه‌ی زبان شماردن از ۱ تا ۹ آشنا می‌کند؛ اما یادمان باشد که کودکان برای درک درست و نه طوطی‌وار از شمارش باید در آغاز کار هر شماره را با پدیداری که شماره بر آن نهاده شده است، یک به یک برابری یا تناظر کنند. این بار خردسالان برابری کردن عددها را با بچه‌خرگوش‌ها انجام می‌دهند. ویژگی دیگر این روایت این است که هم افزودن و هم کاستن را در بستر روایتی داستانی به کودکان می‌آموزد.

چگونه این کتاب را با کودکان سهیم شویم؟

پیش از خواندن کتاب در جمع کودکان، فعالیت‌هایی را برنامهریزی کنید. این فعالیت‌ها می‌تواند گفت‌وگوهایی درباره‌ی داستان پیش، هنگام و پس از خواندن کتاب باشد. فعالیت‌های نمایشی، بازسازی رخدادهای داستان و کتابسازی نیز از جمله‌ی این فعالیت‌ها می‌تواند باشد.

فعالیت پیش از خواندن:

روی جلد را به کودکان نشان دهید و نام کتاب را بخوانید. از کودکان بخواهید که خرگوش‌های روی جلد را با شما بشمارند. شمارش خرگوش‌ها، کودکان را برای شنیدن این داستان آماده می‌کند. سپس با اشاره به این که این داستان درباره‌ی خرگوشی است که با بچه‌هایش در دشتی زندگی می‌کند، درباره‌ی محل زندگی خرگوش‌ها، جانورانی که زندگی آن‌ها را تهدید می‌کنند، از جمله روباه و انسان‌های شکارچی با کودکان صحبت کنید. می‌توانید از پیش عکس‌هایی از خرگوش‌ها از اینترنت یا کتاب‌های علمی برگزینید و برای کودکان به کلاس بیاورید. همین فعالیت را می‌توانید درباره‌ی روباه هم انجام دهید.

بلندخوانی داستان و گفت‌وگو هنگام خواندن:

کتاب را برای کودکان بخوانید و تصویرها را هنگام خواندن بدون اشاره یا تاکید خاص به شماره‌ی خرگوش‌ها، در برابر چشمان کودکان قرار دهید. اجازه دهید کودکان در بار اول از زبان آهنگین و تصاویر زیبای آن لذت ببرند. کودکان از شما خواهند خواست که بار دیگر کتاب را بخوانید و در بخش‌هایی نیز شما را همراهی خواهند کرد. اگر کودکان با اعداد آشنا باشند این کتاب به آن‌ها فرصت می‌دهد آموخته‌های خود را تمرین کنند. اما اگر هنوز شمارش و عددها را نیاموخته‌اند، چندین بار خواندن داستان این فرصت را به آن‌ها خواهد داد که با شمارش و افزودن و کاستن آشنا شوند.

کتاب را بار دیگر برای کودکان بخوانید و به آن‌ها فرصت کافی بدهید به تصویرها نگاه کنند. این بار هنگام خواندن به تصاویر اشاره کنید، به ویژه در بخش شمارش و همین طور در صفحه‌هایی که دو تصویر در یک صفحه آمده‌اند. می‌توانید پس از هر جمله، روی تصویر هم

خرگوشک‌ها را بشمارید. برای نمونه این جمله را از کتاب بخوانید «چه و چه و چه سه بچه» سپس بلافاصله روی تصویر با اشاره به تک تک خرگوش‌ها، آن‌ها را بشمارید: «یک، دو، سه». کودک مفهوم عدد را این‌گونه بهتر درک می‌کند.

به یاد داشته باشید که اگر کودکی بتواند از ۱ تا به فرض ۵ را بشمارد به معنای آن نیست که مفهوم عددها را نیز درک کرده است. در آغاز کودکان عددها را طوطی‌وار تکرار می‌کنند. کودکی که مفهوم عددها را درک نکرده است می‌تواند برای نمونه از ۱ تا ۵ را از بر بشمارد، اما اگر از او بخواهید ۴ سیب به شما بدهد ممکن است ۳ یا ۵ سیب به شما بدهد. بنابراین هنگامی می‌توانیم ادعا کنیم که کودک ما اعداد را درک می‌کند که تفاوت بین ۴ با ۳ و ۵ را بداند. تمرین‌های تناظر یا برابری یک به یک، به کودکان یاری می‌رساند که مفهوم عددها را درک کنند. تناظر یا برابری یک به یک به این معنا است که ما به ازای هر چیزی، چیز دیگری هم داشته باشیم. مانند این که برابر هر استکان در سینی، یک نعلبکی هم داشته باشیم یا همانقدر که در سینی استکان داریم همانقدر هم نعلبکی داشته باشیم. این کهن‌ترین دانش انسان از روزگار کهن است. هنگامی که مردم باستان می‌خواستند حساب ماهی‌هایی را که از آب گرفته بودند داشته باشند، در برابر هر ماهی یک شن‌ریزه در کوزه می‌انداختند. در صورتی که میان مردم قبیله اختلافی در درستی شمار ماهی‌ها پیش می‌آمد آن‌ها با برابر کردن یک به یک ماهی‌ها با شن‌ها درستی یا نادرستی حساب را درمی‌یافتند.

شمارش پیش‌رونده یعنی شمارش از یک به بالا، به فرض تا ده و شمارش پس‌رونده یعنی شمارش عددها از بالا به پایین به فرض از ده تا یک، از مهارت‌های شمارورزی یا ریاضی است که باید کودکان آن را بیاموزند. در این داستان هنگامی که خرگوش مادر ۹ بچه‌اش را به دنیا می‌آورد کودکان با شمارش پیش‌رونده و هنگامی که روباه

بچه خرگوش‌ها را یک به یک می‌رباید با شمارش پس‌رونده آشنا می‌شوند.

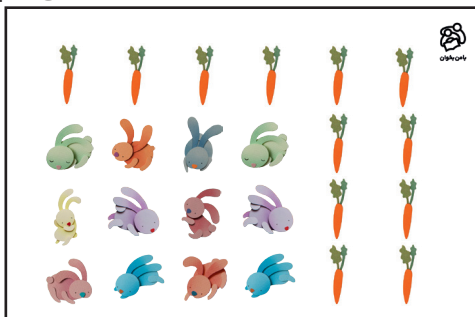
فعالیت‌های پس از خواندن:

پس از خواندن داستان می‌توانید از کودکان بخواهید که درباره‌ی داستان با هم گفت‌وگو کنند یا داوطلب شوند و داستان را با زبان خود بازگویی کنند. افزون بر گفت‌وگو در این دستنامه سه نوع فعالیت پیشنهاد شده است که برگه‌های فعالیت آن‌ها نیز در بسته موجود است.

فعالیت یک:

برابری یک به یک

برگه‌ی برچسب‌های ۱۲ بچه خرگوش و ۱۲ هویج را به کودکان بدهید. از آن‌ها بخواهید هر بچه خرگوش را روی مقوایی بچسبانند و دور آن‌ها را قیچی کنند. می‌توانید به جای مقوا از تشتک‌های نوشابه یا سر بطری یا هر جسم پلاستیکی دورریز دایره شکل به قطر دو و نیم تا سه سانتی‌متر استفاده کنید. به این شکل مهره‌هایی از بچه خرگوش‌ها و هویج درست می‌شوند. به کمک این مهره‌ها تمرین‌های تناظر یک به یک را با کودکان انجام دهید. از آن‌ها بخواهید بچه خرگوش‌ها را جلوی خود بچینند و برای هر بچه خرگوش یک هویج هم بگذارند.

فعالیت دو:

بچه خرگوش‌ها را در لانه‌هایشان جای دهید!

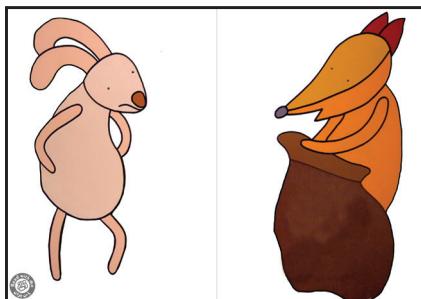
در بسته، یک صفحه‌ی بزرگ از لانه‌ی خرگوش‌ها قرار دارد. این برگه را به کودکان بدهید و درباره‌ی این که می‌خواهید بچه خرگوش‌ها را در این لانه جای دهید صحبت کنید. به آن‌ها بگویید در هر حفره چند بچه خرگوش بگذارند و در کنار هر خرگوش هم یک هویج بگذارند.

برگه‌ی دیگری در بسته است که دو شخصیت اصلی داستان یعنی مامان خرگوشه و روباه که کیسه‌ای هم در دست دارد، روی آن دیده می‌شوند. از کودکان بخواهید دور آن‌ها را ببرند و روی یک مقوای کلفت‌تر بچسبانند. پیشنهاد می‌شود با چسباندن یک چوب بستنی یا وسیله‌ای مشابه در پشت تصویرها، این تصویرها را به عروسک‌های نمایشی باتومی تبدیل کنید، تا کودکان بتوانند هنگام نمایش عروسک‌های روباه و خرگوش خاله را روی همین صفحه جابه‌جا کنند. خرگوش در یک سوی لانه و روباه در سوی دیگر لانه می‌ایستند. روباه یک به یک بچه خرگوش‌ها را در کیسه‌اش می‌اندازد و مامان خرگوشه یک به یک آن‌ها را پس می‌گیرد و در لانه می‌گذارد.

کودکان با جابه‌جا کردن خرگوش‌های درون لانه‌ها کنش‌های جمع و

تفریق را تمرین می‌کنند. برای انجام این فعالیت هم می‌توانید اجازه دهید کودکان خودشان بازی کنند یا می‌توانید داستانی را روایت کنید و از کودکان بخواهید بر اساس داستان شما خرگوش‌ها را درون لانه بگذارند یا از گودال بیرون بیاورند، برای نمونه: «پنج خرگوش در لانه‌شان خوابیده بودند. اول یکی از خرگوش‌ها از خواب بیدار شد و از لانه پرید بیرون. پس از مدتی ۲ خرگوش از خواب بیدار شدند و از لانه پریدند بیرون. حالا چند خرگوش در لانه باقی مانده‌اند؟»

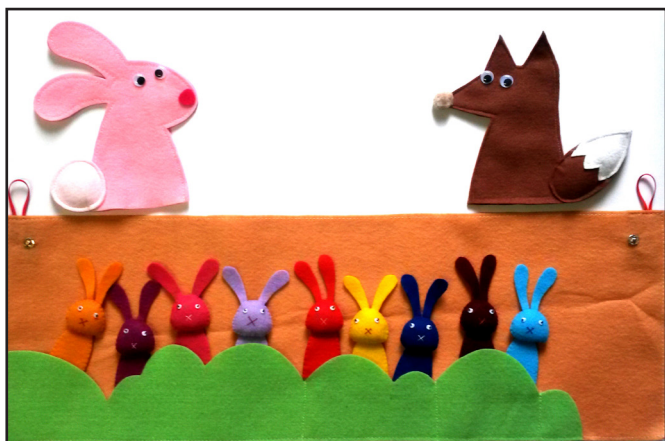
فعالیت سه:

عروسک‌های انگشتی

اجرای نمایش با عروسک‌های انگشتی برای بازگو کردن داستان به تقویت بیان و تخیل کودکان کمک می‌کند و شیوه‌ی دیگری است برای به کار بردن آموخته‌هایشان.

برای اجرای بهتر این برنامه، بسته‌ای از عروسک‌های انگشتی کتاب «چه و چه و چه یک بچه!» شامل ۹ عروسک انگشتی بچه‌خرگوش و دو عروسک مامان خرگوش و روباه، از سوی زنان گروه خشت و گل تهیه و در دسترس مربیان، آموزگاران و خانواده‌های علاقه‌مند قرار گرفته است. زنان گروه خشت و گل، زنان سرپرست خانواده هستند و با ساختن این عروسک‌ها

بخشی از نیازهای مالی خانواده را تامین و زمینه را برای رشد و تحصیل کودکان خود فراهم می‌کنند.

فعالیت‌های دیگر:

برای این داستان می‌توانید به ابتکار خود فعالیت‌های دیگری نیز برنامه‌ریزی کنید. درست کردن عروسک‌های دستکشی و نمایش با آن‌ها، درست کردن صحنه به ابعاد بزرگ و ساختن عروسک شخصیت‌ها، ساختن ماسک و اجرای نمایش با ماسک، از جمله فعالیت‌های گوناگون نمایشی است که کودکان از اجرای آن‌ها لذت خواهند برد.

بیشتر بخوانید:

پیشنهاد می‌شود برای آشنایی با آموزش ریاضی یا شمارورزی به کودکان، کتاب «آموزش خلاق ریاضی پایه، فلسفه و روش» محمدهادی محمدی را که در آن به فلسفه و روش آموزش ریاضی پرداخته شده است مطالعه کنید.

منابع:

محمدهادی محمدی، «شمارورزی لولویی + ۱»، تصویرگر: کیوان اکبری. تهران: نشر چیستا.
محمدهادی محمدی، «آموزش خلاق ریاضی پایه، فلسفه و روش»، نشر چیستا